

પ્રકાશન નંબર : ૩૩

اماطةُ الاذیٰ عن الطَّرِیْق (الحدیث)

રસ્તા વિશે ઈસ્લામી તા'લીમ

સંપાદક

હઝરત મવ. મુફતી મુહમ્મદ આદમ સાહબ કાકોસી (દા.બ.)

જામિઅહ નઝીરિય્યહ કાકોસી (ગુજરાત –ઈન્ડિયા)

ગુજરાતી અનુવાદક

અહમદહુસૈન ઉમર ગાઝી

પ્રકાશક

જનાબ ઈસ્માઈલભાઈ ઘડિયાળી સા.

"બયતુલ ઈશાઅત"

મુ.પો.પરીએજ – ૩૯૨૦૨૧ તા.જિ. ભરૂચ (ગુજરાત – ઈન્ડિયા)

મો. :૦૯૪૨૭૮ ૧૬૪૮૨

➪ કિતાબનું નામ : રસ્તા વિશે ઇસ્લામી તા'લીમ
➪ સંપાદક : મવ. મુફતી મુહમ્મદ આદમ સા.
➪ પ્રકાશન વર્ષ : ૨૦૧૫ - ડિસેમ્બર
➪ અનુવાદક : અહમદહુસૈન ઉમર ગાઝી

કિતાબ મળવાનું સરનામું

જનાબ ઈસ્માઈલભાઈ ઘડિયાળી સા.
"બયતુલ ઈશાઅત"
મુ.પો.પરીએજ – ૩૯૨૦૨૧ તા.જિ. ભરૂચ (ગુજરાત – ઈન્ડિયા)
મો. :૦૯૪૨૭૮ ૧૬૪૮૨

બિસ્મિહી તઆલા

પ્રકાશકીય

અલહમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ આલમીન, વસ્સલાતુ વસ્સલામુ અલા સય્યિદિલ્ મુરસલીન....

માનવ – જીવન અને માનવ–સમાજનું કોઈ ક્ષેત્ર એવું નથી, જેમાં ઈસ્લામે માર્ગદર્શન અને દિશાનિર્દેશ પૂરાં પાડયાં ન હોય. ઈસ્લામની સર્વગ્રાહી અને કલ્યાણકારી તા'લીમાતે માનવ –જીવન, માનવ– સમાજ અને માનવ–વ્યવહારના પ્રત્યેક ક્ષેત્રને આવરી લીધું છે.

ઈસ્લામે પોતાની તા'લીમાતમાં માનવ –હિત અને માનવ –કલ્યાણને હંમેશા નજર સમક્ષ રાખ્યાં છે.

ઈસ્લામે દીનધર્મના પાંચ વિભાગો સૂચવ્યા છે : (૧) અકાઈદ, (૨) ઈબાદાત, (૩) મુઆમલાત, (૪) મુઆશરત, (૫) અખ્લાક....

મુઆશરત (સામાજિકતા) વિશે અનેક અહાદીષમાં આદેશો, ઉપદેશો અને દિશાનિર્દેશો આપવામાં આવ્યા છે. જો માત્ર એક બુનિયાદી અને મુળભૂત નીતિ – નિયમ પર અમલ કરી લેવામાં આવે, તો મુઆશરતને સ્પર્શતા તમામ આદેશો અને ઉપદેશો પર આપોઆપ અમલ થઈ જશે અને તે મુખ્ય નિયમ અને સિદ્ધાંત નિમ્ન લિખિત હદીષમાં દર્શાવાયો છે. નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ નો ઈર્શાદ છે :

"**તકુફ્ફુ શર્ર–ક અનિન્નાસ** : તમે પોતાના શર (દુષ્ટતા અને કુચેષ્ટા) ને અન્ય લોકોથી રોકી લો." (મુસ્લિમ શરીફ : ૧/૬૨)

હઝરત ષવબાન (રદિ.) થી હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમનો એક અન્ય ઈરશાદ મન્કૂલ છે :"અલ્લાહના બંદાઓને તકલીફ ન પહોંચાડો." (મુસ્નદે અહમદ:૫/૨૭૯,હદીષ ક્રમાંક:૨૧૮૯૬)

"જે માણસ દુનિયામાં કોઈ મુસલમાનની તકલીફને દૂર કરશે, તો અલ્લાહ તઆલા આખિરતમાં તેની તકલીફોને દૂર ફરમાવશે"

(તિરમિઝી શરીફ : ૨ / ૧૪)

મુઆશરતના તમામ અહકામ અને મસાઈલનો નિચોડ અને નિષ્કર્ષ આ છે કે તમારા કોઈ પણ કથન – વર્તન, કથની – કરણી અને આચાર – વિચારથી બીજા કોઈને જર સરખીય તકલીફ પહોંચવી જોઈએ નહીં.

મુઆશરત અને અખ્લાકના અનેક વિભાગો છે, જે પૈકી એક વિભાગ માર્ગ અને સડકને લગતો વિવેક, સભ્યતા અને શિષ્ટાચારનો પણ છે. કહો કે માર્ગના હક્કોનો લિહાઝ, રિઆયત અને અદાયગી પર ઈસ્લામી મુઆશરત (સામાજિક જીવન) નો એક અવિભાજ્ય અંશ અને અતૂટ અંગ છે. દીનના આ ગરિમાવંત વિભાગની મહત્તા હુઝૂર નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમના તે મુબારક ઈરશાદાત અને ઈસ્લામી તા'લીમાતથી સારી પેઠે સ્પષ્ટ અને પ્રતિપાદિત થાય છે, જે વાંચન હેઠળની કિતાબ "**રસ્તા વિશે ઈસ્લામી તા'લીમ**" માં પ્રસ્તુત કરાયા છે.

ખરેખર **હઝરત મવલાના મુફતી મુહમ્મદ આદમ સાહેબ** (દા.બ.) (મદ્રસા નઝીરિય્યહ– કાકોશી) એ આવી ઉપયોગી, ખપકારક અને લાભદાયક કિતાબ લખી વર્તમાન સમયની એક અગત્યની માંગને સંતોષી છે અને લોકલાગણીને વાચા આપી છે તથા ઈસ્લામી સ્વભાવને પરિભાષિત કર્યો છે જયારે મવલાના મુહમ્મદ ઈબ્રાહીમ ઉદયા– માંગરોલી સા. મ.ઝિ. (ખાદિમ–જામિઅહ રિયાઝુસ્સાલિહીનઃ માંગરોલ, જિ.જુનાગઢ) એ પોતાની મૂલ્યવાન પાદ્પૂર્તિ અને પરિશિષ્ટ દ્વારા કિતાબની ઉપયોગિતામાં વધારો કરી દીધો છે. શુક્રિયહ, જઝાકુમુલ્લાહ, હાર્દિક મુબારકબાદ !

"બયતુલ ઈશાઅત – પરીએજ" આવી શિરમોર અને શાહકાર કૃતિને પ્રકાશિત કરવા બદલ આનંદ અને ધન્યતાની લાગણી અનુભવે છે.

અલ્લાહ તઆલા લેખક, પ્રકાશક અને સહાયક વૃંદના સહિયારા પ્રયાસોને શર્ફે કબૂલ અતા ફરમાવે તથા દારૈનની કામિયાબી અને સરફરાઝીનું નિમિત્ત બનાવે, આમીન !

મોહતાજે દુઆ
જનાબ ઈસ્માઈલભાઈ ઘડિયાળી સા.
"બયતુલ ઈશાઅત" મુ.પો. પરીએજ – ૩૯૨૦૨૧
તા.જી. ભરૂચ (ગુજરાત – ઈન્ડિયા)
મો. : ૦૯૪૨૭૮ ૧૬૪૮૨

بسم الله الرحمن الرحيم

પ્રકાશકના બે બોલ

حامدا ومصليا ومسلما، اما بعد!

લગભગ મોટા ભાગના મુહદ્દિષોએ આ મશહૂર હદીસ બયાન ફરમાવી છે :

الایمان بضع وسبعون شعبة فافضلها قول لااله الا الله وادناهااماطة الاذى عن الطريق والحياء شعبة من الايمان

એટલે ઈમાનની સિત્તેર(૭૦)કરતા પણ કંઈક વધારે શાખાઓ છે તેમાં સૌથી આ'લા અને અફઝલ તો લા ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહનો સ્વીકાર કરવો (અર્થાત તવહીદની શહાદત આપવી છે.)અને અદના દરજજાની ચીજ ઈજા અને તકલીફ દેનારી વસ્તુઓને રસ્તામાંથી હટાવવી છે અને હયા–શરમ ઈમાનની એક મહત્વની શાખા છે.(બુખારી, મુસ્લિમ)

ઈમાનની ઉપરોકત શાખાઓમાંથી મોટાભાગની શાખાઓનું વિવરણ પણ અવારનવાર બયાન થતું રહે છે, પરંતુ તે પૈકી એક શાખા اماطة الاذى عن الطريق ઈજા અને તકલીફ દેનારી વસ્તુઓને રસ્તામાંથી હટાવવાની ફઝીલત અને અગત્યતા તેમજ રસ્તામાં ઈજા–તકલીફ દેનારી ચીજોને નાખવાનો ગુનાહ લોકો સામે ઘણો ઓછો બયાન કરવામાં આવે છે, હાલાંકે કુર્આને કરીમમાં તો અહીંયા સુધી તાલીમ આપવામાં આવી છે કે એક મુસલમાનને રસ્તામાં કેવી રીતે ચાલવું જોઈએ. અલ્લાહ તઆલાનો ઈરશાદ છે: وَعِبَادُ الرَّحْمٰنِ الَّذِيْنَ يَمْشُوْنَ عَلَى الْاَرْضِ هَوْنًا(રહમાનના બંદાઓ ધરતી પર નરમીથી ચાલે છે.)ઉપરાંત, રસ્તામાં બેસીને લોકોને ડરાવવા –ધમકાવવાથી અને જુલ્મ કરવાથી પણ રોકવામાં આવ્યા છે, જેમકે અલ્લાહ તઆલાનો ઈરશાદ છે: وَلَاتَقْعُدُ بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوْعِدُوْنَ وَتَصُدُّوْنَ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ(અને ન બેસો રસ્તાઓ પર કે ડરાવો અલ્લાહ તઆલાના રસ્તાથી).

ઉપરાંત, કોમે લૂત જયાં બીજી ઘણી બુરાઈઓ કરતી હતી તે પૈકી

એક બુરાઈ એ પણ હતી કે રસ્તામાં ચાલતા લોકોને સતાવતા, પથ્થર મારતા.માટે તે લોકોની નિંદા કરતાં અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છેઃ أانكم لتأتون الرجال وتقطعون السبيل(શું તમે પુરુષોથી બુરું કામ કરો છે અને તમે લૂંટફાટ કરો છો.) કુઆને કરીમના આવા સ્પષ્ટ હુકમો હોવા છતાં જયારે લોકો સામે તેની માલૂમાત ન પહોંચી તો તેનું પરિણામ એ આવ્યું કે ઈમાનની આ અગત્યની શાખાની કદર અને મહત્વતા ધ્યાનમાંથી નીકળતી ગઈ, અહીંયા સુધી કે તકલીફ દેનારી ચીજોને રસ્તામાં નાખવાને અને રસ્તો રોકવાને કોઈ ગુનોહ પણ સમજતું નથી.હદ તો એ છે કે દીનની બીજી શાખાઓ ઈબાદત વગેરેમાં આગળ રહેનારા દીનદાર કહેનારા લોકો પણ આ શાખા પર અમલ કરવામાં શૂન્ય નજર આવે છે.

આ અગત્યની શાખામાં આપણી ગફલત દૂર કરવાની નિય્યતથી હઝરત મુફતી આદમ સાહેબ(દા.બ.)એ આ પુસ્તિકાનું સંપાદન કર્યું અને સહીહ હદીસોની રોશનીમાં જરૂરી વાતો ઉમ્મત સમક્ષ રજૂ કરી. તેનાથી માલૂમ થાય છે કે તકલીફ દેનારી ચીજોને રસ્તાથી હટાવવામાં જન્નતનો વાયદો છે અને રસ્તામાં ચાલનારા લોકો માટે તકલીફ અને તંગી ઊભી કરવા પર ઈબાદત અકારત અને રદ થવાની વઈદ છે.જો કે હઝરતનો આ મઝમૂન એક બીજી કિતાબમાં પ્રકાશિત થયો હતો, હાલાંકે તેની જરૂરત ઘણી હતી અને હઝરત મુફતી સાહેબ(દા.બ.)એ મજલિસે ઈસ્લાહે મુઆશરહથી આ મઝમૂનને છપાવવાનો ઈશારો પણ ફરમાવ્યો, તેથી હઝરતના હુકમને અમારી સઆદત સમજીને આ મઝમૂનની અગત્યતા જોઈને મજલિસે ઈસ્લાહે મુઆશરહ તરફથી પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. અલ્લાહ તઆલાની બારગાહમાં દુઆ છે કે અલ્લાહ તઆલા હઝરત મુફતી સાહેબની આ દીની ઈસ્લાહી ફિકરને મકબૂલ બનાવે અને મજલિસ તરફથી આ બીજી આવૃત્તિને વાંચકો માટે વધારે લાભદાયક બનાવે,આમીન યા રબ્બલ આલમીન!

وَصَلَّ اللّٰهُ تَعَالٰی عَلٰی حَبِیْبِکَ مُحَمَّدٍ وَّعَلٰی آلِهٖ وَصَحْبِهٖ اَجْمَعِیْنَ

બંદાઃ(મવલાના) મુહમ્મદ ઈબ્રાહીમ ઉદયા માંગરોલી

ખાદિમઃ મજલિસે ઈસ્લાહે મુઆશરહ –માંગરોલ

સમીક્ષા

بسم الله الرحمن الرحیم

મુહતરમ જનાબ મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહેબ ઉદયા, માંગરોલ
વ અલયકુમુસ્સલામુ વ રહમતુલ્લાહિ વ બરકાતુહ.

" રાસ્તોં કે મુતઅલ્લિક ઈસ્લામી તા'લીમાત"નો વધારો અને શરૂઆતમાં પ્રકાશકના બે બોલ ધ્યાનથી વાંચ્યા, ઘણી ખુશી થઈ. માશાઅલ્લાહ, આપે ફાયદાકારક વિષયોનો વધારો કર્યો છે. અલ્લાહ તઆલા તેને કબૂલ ફરમાવે, છપામણીમાં શુધ્ધીકરણનો ઈહતિમામ ફરમાવશો, અલ્લાહ તઆલા લોકોને શરઈ તા'લીમાત પર અમલની તવફીક નસીબ ફરમાવે, આમીન !

મજલિસે ઈસ્લાહે મુઆશરહ–માંગરોલની બધી દીની ખિદમાત મુબારકબાદને પાત્ર છે. તેને લીધે દિલથી દુઆઓ નીકળે છે. અલ્લાહ તઆલા તેને કબૂલ ફરમાવે અને નજાતનું નિમિત્ત બનાવે, આમીન યા રબ્બલ આલમીન !

ફકત વસ્સલામ
(મુફતી) મુહમ્મદ આદમ કાકોસી (સાહેબ)
૨૭, જુમાદલ ઊલા હિ.સ.૧૪૩૪
મદ્રસા નઝીરિય્યહ,કાકોસી

ઝિમ્મેદાર ઉલમાએ કિરામને વિનંતી

દરેક જગ્યાના ઝિમ્મેદાર ઉલમાએ કિરામને વિનંતી છે કે તેઓ પહેલા આ લેખને ધ્યાનથી વાંચે, પછી કોઈ નમાઝ પછી તેને વાંચીને લોકોને સમજાવે, જેથી લોકો તેની ઉપર અમલ કરે અને મોટા ગુનાહોથી બચે.

પ્રસ્તાવના

આજે લોકો સામાન્ય રીતે રસ્તાઓ પર ગંદકી નાખે છે, હાલાંકે હદીસ શરીફમાં રસ્તામાંથી તકલીફ દેનારી ચીજોને હટાવવાને ઈમાનની એક શાખા કહી છે. એવી રીતે ઘણા લોકો રસ્તાઓને સાંકડાં કરી દે છે, હાલાંકે હદીસ શરીફમાં એવા લોકો વિશે સખત વઈદ આવી છે અને રસ્તાથી તકલીફ દેનારી ચીજોને હટાવવા પર જન્નતની ખુશખબરી અને સદકાનો સવાબ બતાવ્યો છે. આવી હદીસો લોકોને માલૂમ ન હોવાને કારણે તેમાં ગફલત થઈ રહી છે. એટલા માટે દિલમાં એ ઈચ્છા પેદા થઈ કે તેના વિશે અમુક હદીસો એકત્ર કરીને લોકો સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવે, તો ઉમ્મીદ છે કે લોકો તેની ઉપર અમલ કરીને જન્નતના હકદાર બનશે અને જહન્નમથી બચશે અને ઓછામાં ઓછું આ ગુનાહને ગુનાહ સમજશે, જેથી કોઈ વખતે તેનાથી તવબાની તવફીક મળશે. અલ્લાહ તઆલા બધા મુસલમાનોને તેની ઉપર અમલ કરવાની તવફીક અતા ફરમાવે, આમીન!

(૧) રસ્તામાં ગંદકી નાખવા પર લા'નત :

અલ્લાહના રસૂલ (ﷺ)એ ફરમાવ્યું કે તમે લા'નતના બે કાર્યોથી બચો! સહાબા (રદિ.)એ અરજ કરી, હે અલ્લાહના રસૂલ (ﷺ)! તે લાનતપાત્ર બે કાર્યો કયા છે ? આપ (ﷺ) એ ફરમાવ્યું કે રસ્તામાં કે છાંયડામાં સંડાસ કરવી. (મુસ્લિમ શરીફ)

ફાયદો : નાના બાળકોને સંડાસ માટે રસ્તામાં બેસાડવા પણ જાઈઝ નથી અને તેનો ગુનાહ બેસાડવાવાળાને થશે. એવી રીતે ભેંસોનો પેશાબ પણ રસ્તામાં કાઢવો જાઈઝ નથી.

(૨)રસ્તામાંથી તકલીફ દેનારી વસ્તુઓ હટાવવા બદલ જન્નત પ્રાપ્ત થઈ :

અલ્લાહના રસૂલ (ﷺ)એ ફરમાવ્યું કે મેં એક વ્યકિતને જન્નતમાં ફરતી નિહાળી છે અને જન્નતમાં તે કારણે દાખલ થઈ કે તેણે રસ્તામાંથી લોકોને તકલીફ દેનાર ઝાડને કાપી નાખ્યું હતું. (મુસ્લિમ શરીફ)

બીજી હદીસમાં છે કે એક પુરુષનો ગુઝર એવા ઝાડની ડાળી પાસેથી થયો, જે રસ્તામાં આવી ગઈ હતી, તો તે પુરુષે પોતાના દિલમાં પાકો નિર્ણય કર્યો કે હું આ ડાળીને મુસલમાનોના રસ્તામાંથી જરૂર હટાવી દઈશ, જેથી તે મુસલમાનોને તકલીફ ન પહોંચાડે. તેની ઉપર તે જન્નતમાં દાખલ થયો. (બુખારી – મુસ્લિમ)

મતલબ એ કે તે ડાળી કાપી નાખવા પર તેને જન્નત મળી અથવા હટાવવાની નિય્યત કરવા બદલ તેને જન્નત મળી.

(મિર્કાતઃ શર્હે મિશ્કાત : ૨ / ૪૭૬)

(૩) ઉમ્મતના આ'માલમાંથી સારો અને બુરો અમલઃ

હઝરત અબૂ ઝર (રદિ.)થી રિવાયત છે કે અલ્લાહના રસૂલ (ﷺ)એ ઈર્શાદ ફરમાવ્યો : મારી ઉપર મારી ઉમ્મતના સારા અને બુરા (બંને પ્રકારના) અમલો રજૂ કરવામાં આવ્યા, તો મારી ઉમ્મતના અમલોમાંથી ઉત્તમ વસ્તુ તે છે કે રસ્તામાંથી તકલીફ દેનારી વસ્તુને હટાવી દેવી અને મારી ઉમ્મતના અમલોમાંથી સૌથી બુરી વસ્તુ એ છે કે મસ્જિદમાં થૂંકવું. પછી તેને સાફ ન કરવામાં આવે. (મુસ્લિમ શરીફ)

(૪) રસ્તામાંથી તકલીફ દેનારી વસ્તુને હટાવવી, ઈમાનની અદના શાખા છેઃ

અલ્લાહના રસૂલ (ﷺ)એ ફરમાવ્યું : ઈમાનની ઘણી શાખાઓ છે

તેમાં સૌથી ઉચ્ચ અને શ્રેષ્ઠ તો લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહનો સ્વીકાર છે અને અદના દરજજાની ચીજ ઈજા અને તકલીફ દેનારી વસ્તુઓને રસ્તામાંથી હટાવવી છે અને હયા – શરમ ઈમાનની એક મહત્વની શાખા છે. (બુખારી – મુસ્લિમ)

ફાયદો : આ હદીસથી માલૂમ થયું કે રસ્તામાંથી તકલીફ દેનારી ચીજને હટાવવી, ઈમાનથી સંબંધ ધરાવે છે અને રસ્તામાં તકલીફ દેનારી ચીજ નાખવી ઈમાનની વિરુદ્ધ છે.

(૫) મુસલમાનોને તકલીફ પહોંચાડવી એવા લોકોનું કામ છે, જેમનાં દિલમાં ઈમાન ન હોયઃ

અલ્લાહના રસૂલ (ﷺ) મિમ્બર પર ચઢયા અને ઊંચા અવાજે ફરમાવ્યું : હે તે લોકો ! જેઓ જબાનથી ઈસ્લામ લાવ્યા છે અને તેમનાં દિલોમાં ઈમાન નથી ઊતર્યું, તમે મુસલમાનોને તકલીફ ન પહોંચાડો. (તિરમિઝી)

ફાયદો : આ હદીસથી માલૂમ થયું કે મુસલમાનોને કોઈ પણ જાતની તકલીફ પહોંચાડવી ઈમાન દિલમાં ન ઊતરવાની નિશાની છે, જે ઘણી ફિકર કરવાની બાબત છે.

(૬) એક હદીસમાં છે કે મુસલમાન તે છે જેની જીભ અને હાથ વડે મુસલમાનોને કોઈ તકલીફ ન પહોંચે. (તિરમિઝી – નસાઈ)

(૭) એક હદીસમાં છે કે રસ્તામાંથી તકલીફ દેનારી ચીજને હટાવવી સદકો છે.(મિશ્કાત)

(૮) હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) એ અરજ કરી કે હે અલ્લાહના રસૂલ (ﷺ) ! આપ મને એવી વસ્તુ શિખવાડો, જેની ઉપર અમલ કરીને હું ફાયદો ઉઠાવું, તો અલ્લાહના રસૂલ (ﷺ)એ ફરમાવ્યું કે તમે રસ્તામાંથી તકલીફ દેનારી વસ્તુને હટાવી દો.

ફાયદો : આ હદીસથી માલૂમ થયું કે રસ્તામાંથી તકલીફ દેનારી વસ્તુને હટાવી દેવાથી ઈમાનની પ્રગતિનો ફાયદો પ્રાપ્ત થાય છે.

(૯) રસ્તામાં તકલીફ આપવા પર લાનત :

એક હદીસમાં છે કે જે વ્યકિત મુસલમાનોને રસ્તામાં કોઈ તકલીફ પહોંચાડે (ભલે રસ્તો સાંકડો કરીને અથવા કોઈ તકલીફ આપનારી ચીજ નાખીને) તો તે વ્યકિત પર મુસલમાનોની લા'નત સાબિત થશે. (તબરાની)

ફાયદો : રસ્તો બધા લોકોનો હક છે અને તેને પોતાના વ્યકિતગત ફાયદા માટે સાંકડો કરવો જાઈઝ નથી. ખૂબ જ મોટો ગુનોહ છે, બધા લોકોનો હક મારવો છે. રસ્તો તંગ કરવાના અલગ અલગ પ્રકાર છેઃ

☞ અમુક લોકો રસ્તામાં ભેંસો બાંધે છે,
☞ અમુક લોકો બકરીઓ બાંધે છે,
☞ અમુક લોકો મોટા મોટા લાકડા મૂકી દે છે,
☞ અમુક લોકો ઈંટો મૂકી દે છે,
☞ અમુક લોકો પોતાની દીવાલ પાસે વધારે માટી નાખીને ઊંચો ટેકરો કરી દે છે.. તેને કારણે લોકો વરસાદમાં લપસી જાય છે.
☞ અમુક લોકો રસ્તો ઊંચો કરી દે છે, તેને કારણે વરસાદનું પાણી રોકાઈ જાય છે..
☞ અમુક લોકો રસ્તામાં પાણી નાખીને કાદવ – કીચડ કરે છે. આ બધા પ્રકારમાં મુસલમાનોની લા'નત તેની ઉપર સાબિત થઈ જાય છે અને તેમની ઈબાદત કબૂલ થતી નથી, જેમકે હદીસ શરીફમાં આવ્યું છે.

(૧૦) રસ્તો તંગ કરનારનો જિહાદ કબૂલ થતો નથીઃ

હદીસ શરીફમાં છે કે જે વ્યકિત કોઈ સ્થળે (પડાવ નાખવાની જગ્યાએ) રસ્તો તંગ કરે અથવા કોઈ મુસલમાનને તકલીફ પહોંચાડે તો તેનો જિહાદ કબૂલ થતો નથી. (મુસ્નદે અહમદ, અબૂ દાવૂદ)

જિહાદની કબૂલિયતની મનાઈ એટલા માટે કરવામાં આવી કે આવા મોકાઓ સામાન્ય રીતે જિહાદના સફરમાં જ પેશ આવે છે અને જયારે જિહાદ જેવી ઈબાદત કબૂલ થતી નથી તો સ્પષ્ટ થયું કે જયારે જિહાદમાં

થોડી વાર માટે રસ્તો તંગ કરવો ગુનોહ છે, તો જે લોકો પોતાના મકાન અથવા આંગણામાં રસ્તાનો થોડો ભાગ શામેલ કરી દે છે. (જેનાથી હંમેશાં માટે રસ્તો તંગ થઈ જાય છે.) તેનો ગુનોહ કેટલો સખત હશે અને તે ગુનોહ પણ હંમેશાંનો હશે. જો તવબહ કરે તો તવબહ પણ સહીહ નહીં થાય, કારણ કે તવબહ સહીહ થવા માટે તે ગુનાહને છોડી દેવો (એટલે હક વગરનો કબજો છોડી દેવો)પણ જરૂરી છે.પરિણામ એ આવશે કે નાહક કબજાથી અવલાદ ફયદો ઉઠાવશે અને પિતા પોતાની કબરમાં અઝાબ ભોગવશે.અલ્લાહ બધાને સાચી સમજ અતા ફરમાવે. આમીન !

એક અગત્યનો મસ્અલો

હઝરત મુફ્તી મુહમ્મદ શફીઅ સાહેબ (રહ.)એ લખ્યું છે કે ગામ અથવા શહેરમાં જે જગ્યા બધા લોકો માટે જનરલ(કોમન) જરૂરતો માટે હોય છે તેમાં બધા લોકોનો હક છે. એટલા માટે કોઈ પંચાયત અથવા સરકારથી મંજૂર કરાવીને પણ પોતાના પ્રાઈવેટ કામ માટે લેવા માંગે તો નથી લઈ શકતો.જો એવી જમીન પોતાના નામે કરાવે તો ગુનેહગાર થશે અને મુસલમાન સરપંચે તેને મંજૂર કરી તો પણ તે બધા લોકોનો હક મારનાર અને ગુનેહગાર થશે.દા.ત.રસ્તાનો થોડો ભાગ અથવા પડતર જગ્યા કોઈના નામે કરી દેવી હંમેશાંનો અને સખત ગુનાહ છે.

(૧૧) રસ્તો સરખો અને સીધો કરવો મોટા સવાબનું કામ છે :

હદીસ શરીફમાં છે કે સમગ્ર સૃષ્ટિ અલ્લાહ તઆલાનું કુટુંબ છે. જે વ્યકિત અલ્લાહ તઆલાના કુટંબ સાથે સારો વર્તાવ કરે તે અલ્લાહ તઆલાને સૌથી વધારે પ્રિય છે.

ફાયદો: જાહેર છે કે રસ્તો સરખો અને સીધો બનાવવા પર જે ખર્ચ થશે

તે અલ્લાહ તઆલાની મખ્લૂકને રાહત પહોંચાડવા પર ખર્ચ થશે અને રસ્તાની ખરાબીથી બધાને તકલીફ થશે.

(૧૨) પોતાના ઘરની સામે સફાઈ ન રાખવી યહૂદનો તરીકો છે :

હદીસ શરીફમાં છે કે પોત પોતાના ઘરની સામેની સફાઈ રાખ્યા કરો અને તેને ગંદુ રાખીને યહૂદની એકરૂપતા ન કરો.

ફાયદો: યહૂદની એકરૂપતા અપનાવવી એક મોટો ગુનોહ છે.તેનો પણ તકાદો છે કે દરેક મુસલમાન તેની ઉપર અમલ કરે તો ઉમ્મીદ છે કે આખો મોહલ્લો સાફ રહેશે.

(૧૩) કોઈ ગુનાહને જોઈને તેની ઈસ્લાહ કરવી ઈમાનનો તકાદો છે :

હદીસ શરીફમાં છે કે જે વ્યકિત કોઈ ગુનાહને પોતાની આંખોથી જુએ તો તેના માટે જરૂરી છે કે પોતાના હાથથી તે ગુનાહને રોકે,જો હાથથી રોકવાની શકિત ન હોય તો જબાનથી સમજાવીને રોકે અને જો જબાનથી સમજાવવાની સલાહિય્યત ન હોય તો પોતાના દિલથી તેને ખરાબ સમજે અને આ (દિલથી ખરાબ સમજવું) ઈમાનનો સૌથી કમજોર દરજો છે. (મુસ્લિમ શરીફ)

ફાયદો: આ હદીસનો તકાદો એ છે કે જે મુસલમાન રસ્તો તંગ કરે અથવા રસ્તામાં ગંદકી નાખે અને બીજા મુસલમાનોને ખરેખર તેના આ કાર્યની જાણ થઈ જાય તો તેમના માટે જરૂરી છે કે પોતાના હાથ અથવા જબાનથી રોકે.ખાસ કરીને મોભાદાર ઝિમ્મેદારોએ તેની ઉપર ધ્યાન આપવાની જરૂરત છે.અલ્લાહ તઆલા અમલની તવફીક અતા ફરમાવે, આમીન!

وَصَلَّ اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی حَبِیْبِکَ مُحَمَّدٍ وَّعَلٰی آلِہٖ وَصَحْبِہٖ اَجْمَعِیْنَ

પરિશિષ્ટ

(૧) ઉમ્મતના આ'માલ પૈકી સારા અને ખરાબ અમલઃ

હઝરત અબૂ ઝર (રદિ.)થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ(ﷺ)એ ઈરશાદ ફરમાવ્યોઃ મારી ઉપર મારી ઉમ્મતના સારા અને ખરાબ (બંને પ્રકારના) અમલ પેશ કરવામાં આવ્યા, તો મારી ઉમ્મતના અમલોમાંથી ઉત્તમ ચીજ તે છે કે રસ્તામાંથી તકલીફ દેનારી ચીજને હટાવી દેવી અને મારી ઉમ્મતના અમલોમાંથી સૌથી ખરાબ ચીજ એ છે કે મસ્જિદમાં થૂંકવું.પછી તેને સાફ કરવામાં ન આવે.(મુસ્લિમ, મિશ્કાતઃ ૬૯)

ફાયદોઃ જો આપણી અંદર ઈમાની ગયરત છે તો રસ્તામાંથી તકલીફ દેનારી ચીજોને હટાવવી પોતાની ખુશનસીબી સમજવી, એટલા માટે કે આ ઉમ્મતના અમલમાં ઉત્તમ અમલ બતાવવામાં આવ્યો છે.

(૨) અવર-જવરની જગ્યાને રોકાણ અને થોભવાનું સ્થળ ન બનાવોઃ

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી(રદિ.)થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લહ(ﷺ)એ ફરમાવ્યું કે તમે રસ્તા પર બેસવાથી બચો. સહાબા (રદિ.)એ અરજ કરી યા રસૂલલ્લાહ(ﷺ) ! અમને અમારી મજલિસોમાં બેસીને વાત કરવાની મજબૂરી છે. તો આપ(ﷺ)એ ઈરશાદ ફરમાવ્યોઃ જો તમે માનતા નથી તો રસ્તાનો હક અદા કરો. સહાબા (રદિ.)એ અરજ કરી કે રસ્તાનો શો હક છે ? આપ(ﷺ)એ ફરમાવ્યું : આંખોને નીચે રાખવી,(રસ્તામાં) કોઈને તકલીફ ન આપવી, સલામનો જવાબ આપવો, સારી વાતનો હુકમ કરવો, ખરાબ વાતથી રોકવા.

(મુસ્લિમ શરીફ : ૨ / ૨૧૩, ફતાવા રહીમિય્યહ : ૪/૯૯)

ફાયદો : આ હદીસ પઢીને, સાંભળીને આપણે આપણી હાલતની જલદી ઈસ્લાહ કરવી જોઈએ, જયાં આપણે સામાન્ય અને જાહેર માર્ગોને મજલિસની શોભા બનાવી દીધી છે. હાલાંકે આ હદીસમાં સ્પષ્ટપણે ઈર્શાદે નબવી છે કે રસ્તા પર બેસવાથી પોતાને બચાવો.

(૩) રસ્તામાં બેસવામાં કોઈ ભલાઈ નથી :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)થી રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ (ﷺ)એ ફરમાવ્યું : રસ્તા પર બેસવું કોઈ સારું કામ નથી. હા, જે વ્યકિત રસ્તો ભૂલી ગઈ હોય અથવા આંધળાને રસ્તો બતાવે, સલામનો જવાબ આપે. (હરામ ચીજોને જોવાથી) આંખો બંધ કરી દે અને તે વ્યકિતની મદદ કરે જે બોજ ઉઠાવીને આવતી હોય (તો એવી વ્યકિતએ રસ્તામાં બેસવામાં કોઈ વાંધો નથી. (મિશ્કાત : ૩૯૯)

ફાયદો : જો હકીકતમાં આપણે ભલાઈની શોધમાં છીએ તો આ ફિત્નાના જમાનામાં આપણા ઈમાન, જાન અને માલની સલામતી તેમાં છે કે આપણે રસ્તાઓ પર બેસવાથી પરહેજ કરીએ. કોઈ નામહરમ પર નજર નાખવાથી ઈમાનનું નુકસાન, તો કયારેક જાનનું નુકસાન પણ થઈ શકે છે, એટલા માટે રહમતુલ લિલ આલમીન (ﷺ)એ નજાત અને ભલાઈની ચાવી આપીને ઘરમાં શાંતિથી બેસવાની અને રસ્તામાં ન બેસવાની તાકીદ કરી છે.

(૪) માનવી તો માનવી, જાનવરોના હક્કોનો પણ રસ્તામાં ખ્યાલ રાખો :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)થી રિવાયત છે કે હુઝૂર (ﷺ)એ ઈર્શાદ ફરમાવ્યો : જયારે તમે છત (સહુલત)ના સમયમાં ઊંટો પર સફર કરો તો ઊંટોને જમીનમાંથી તેમના ખોરાકનો હક અદા કરો અને અછત (તંગી)ના સમયમાં સફર કરો તો તેમની ઉપર જલદી સફર કરો. જયારે તમે રાતમાં કયાંક પડાવ નાખો તો રસ્તામાં પડાવ ન નાખો, કારણ કે તેની ઉપર પશુઓ ચાલે છે અને રસ્તો ઝેરી જાનવરોનું ઠેકાણું અને તેમનો માર્ગ છે. (મુસ્લિમ, મિશ્કાત : ૩૩૮)

ફાયદો : જિહાદ, દા'વત અને તબ્લીગનો સફર જે હંગામી અને કોઈક વખતે હોય છે તેમાં જયારે રસૂલે કરીમ (ﷺ)એ પશુઓને તકલીફ પહોંચાડવાનું નિમિત્ત ન બનવાની હિદાયત ફરમાવી છે, તો કેટલા

અફસોસની વાત છે કે આપણે પ્રાણીઓ, માનવી અહીંયા સુધી કે મુસલમાનોનો રસ્તો રોકીને તકલીફ પહોંચાડવાથી બચતા નથી ; બલકે દરરોજનો નિયમ બનાવી લીધો છે, હાલાંકે આ હદીસમાં ભારપૂર્વક હુકમ છે અને તેની ઉપર અમલ કરવો જરૂરી છે.

(૫) રસ્તાના હક્કો અદા કરો :

હઝરત અબૂ તલ્હા (રદિ.)થી રિવાયત છે કે મકાનની સામે જે જમીન હોય છે ત્યાં અમે બેઠા બેઠા વાતો કરી રહયા હતા, એટલામાં રસૂલે કરીમ (ﷺ) તશરીફ લાવ્યા અને આપ (ﷺ)એ ફરમાવ્યુંઃ તમને રસ્તામાં બેસવાથી શો મતલબ ? તમે લોકો રસ્તામાં મજલિસ લગાવીને બેસવાથી બચો. અમે અરજ કરી કે હે અલ્લાહના રસૂલ ! (અમે કોઈ ખરાબ કામ માટે નથી બેઠા, બલકે અમે આમ – તેમનું વર્ણન અને વાતો કરવા બેઠા હતા. આપ (ﷺ)એ ફરમાવ્યું : સારુ, જો તમે નથી માનતા તો રસ્તાનો હક અદા કરો, એટલે આંખો નીચી રાખો (જેથી નામહરમ પર નજર ન પડે), સલામનો જવાબ આપો અને ભલી વાતો કરો.

(મુસ્લિમઃ૨ / ૨૧૩)

હાફિઝ ઈબ્ને હજર અસ્કલાની (રહ.)એ ઉપરની ત્રણ ચીજો સિવાય બીજી ચીજોને પણ શરત પ્રમાણે ફત્હુલ બારીમાં બયાન કરી છે, જે આ પ્રમાણે છે :

(૪) છીંકનારને જવાબ આપવો,
(૫) બોજ ઉઠાવેલાની મદદ કરવી,
(૬) મઝલૂમની હિમાયત કરવી,
(૭) પરેશાન વ્યકિતની મદદ કરવી,
(૮) રસ્તો ભૂલી ગયેલા–ભટકેલા, પરેશાન હાલ વ્યકિતની મદદ કરવી,
(૯) બુરાઈથી રોકવો,
(૧૦) તકલીફોથી લોકોને દૂર રાખવા,

(૧૧) રોકાણ અને વિરામ સમયે અલ્લાહનો ઝિક્ર કરવો,
(૧૨) સલામ ફેલાવવી, (સલામનો રિવાજ પાડવો).

ફાયદો : આ હદીસે પાકની સમજુતિમાં ઈમામ નવવી (રહ.) મુસ્લિમ શરીફની શરહમાં લખે છે કે આ હદીસે પાકનો મતલબ વાતો વગેરે કરવા માટે રસ્તા પર બેસવાની બુરાઈ બયાન કરવી છે અને રસ્તા પર બેસવાની મનાઈનું બીજું કારણ એ છે કે એ જગ્યાએ બેસવાથી ફિત્નો અને ગુનોહ થવાની શકયતા છે, કારણ કે એ સ્ત્રીઓને પસાર થવાની જગ્યા છે અને રસ્તે ચાલનારને તકલીફ આપવામાં એ પણ શામેલ છે કે ચાલનારાઓ માટે રસ્તો તંગ કરી દેવામાં આવે અથવા સ્ત્રીઓ વગેરેને પોતાના કામ માટે નીકળવામાં તકલીફ થાય અથવા કોઈની દુકાન અથવા મકાનની સામે બેસવાથી મકાન માલિકને તકલીફ થાય. (આ બધી રીતોની મનાઈ છે.) (હાશિયહ મુસ્લિમ : ૨૧૩)

ફાયદો : આ હદીસે પાકમાં સામાન્ય હુકમ એ છે કે રસ્તા પર બેસવાથી બચવું જોઈએ, જો જરૂરત માટે બેસવું પડે તો તેની શરત સાથે જાઈઝ છે કે રસ્તાના હક્કો અદા કરવામાં આવે, જો આ શરત પૂરી નથી થતી તો માલૂમ થયું કે રસ્તા પર બેસવું પણ સહીહ નથી. વિચારવા પાત્ર છે કે આપણે રસ્તા પર આ ત્રણેય શરતોમાંથી કઈ શરત પર અમલ કરીએ છીએ.

પુરવણી

રસ્તો સાંકડો કરવો અને અવર–જવર કરનારા ઓને તકલીફ પહોંચાડવી અને હક મારવાની વિવિધ સૂરતો જે ગુનાહિત કૃત્ય છે

(૧) જાહેર માર્ગો પર અને રસ્તાઓ પર જલસા–જુલૂસ કાઢવું:
જાહેર માર્ગો, હાઈવે અને સડકો પર જલસા – જુલૂસ કાઢવું, દીની મજલિસ કરવી યોગ્ય નથી. હા, એ વાત સત્ય છે કે રસ્તામાં કે અવર – જવરના માર્ગો પર બયાન રાખવામાં ફાયદો છે કે તલબ વગરના લોકોમાં દીનની વાત પહોંચાડવાનું નિમિત્ત છે. આ જરૂરત પૂરી કરવા માટે પોતાના મહોલ્લામાં અને પોતાની હદમાં મજલિસ રાખવામાં કોઈ વાંધો નથી, પરંતુ તેમાં પણ એ વાતનો ખ્યાલ રાખવો કે માઈકનો અવાજ જરૂરત કરતાં વધુ જોરથી ન હોય, એટલા માટે કે મહોલ્લામાં બીમાર, બાળકો અને હિન્દુભાઈઓ પણ રહેતા હોય છે, તેમને તકલીફ ન થાય તેનો ખ્યાલ રાખવો ખૂબ જ જરૂરી છે, નહીં તો એ બયાન સવાબને બદલે અઝાબનું કારણ બની જશે.

(૨) એ જ પ્રમાણે લગ્ન પ્રસંગે અને પોગ્રામોમાં તેમજ ખુશી – ગમીના અવસરે રસ્તા વચ્ચે મંડપ અને ખુરસીઓ મૂકી દેવી એ જ હુકમમાં છે.

(૩) પોતાના અંગત પ્રશ્નો અને માંગણીઓ માટે હડતાલ અને રેલીઓ યોજી રસ્તામાં ભીડ કરવી, જેમાં કેટલીક વખતે લોકલ લોકો સિવાય નેશનલ હાઈવેનાં વાહનોને પણ રોકવામાં આવે છે, તેમાં તકલીફ સાથે જુલ્મ પણ છે, આ તકલીફનો એહસાસ અને અંદાજો તે લોકો જ કરી શકે છે. દા.ત. કોઈ બીમારને ઈમરજન્સી હોસ્પિટલમાં લઈ જઈ રહયા હોય અને રસ્તો બંધ હોવાને કારણે

તે ગરીબ રસ્તામાં જ મરણ પામી જાય અથવા ઈલાજમાં મોડું થાય અથવા કોઈ ટ્રેન વગેરેમાં મુસાફરીની નિય્યતે નીકળ્યો અને તેમાં મોડું થવાને કારણે તેની ટ્રેન છૂટી ગઈ અથવા સ્ત્રીને ડિલેવરી માટે દવાખાને લઈ જતા એને રસ્તામાં જ વિલાદતની કામગીરી શરૂ થઈ ગઈ તો તે બિચારીથી પૂછો કે શું થાય છે ?

(૪) ટ્રાફિક સિગ્નલનો ભંગ કરીને આગળ વધવું :

આ નિયમનો ભંગ કરવાથી મોટાં શહેરોમાં અકસ્માત અને ખતરનાક બનાવો આપણે વર્તમાન પત્રોમાં દરરોજ વાંચીએ છીએ, આપણી આ ઝડપ અને ભૂલ અનેક ગુનાહોનું પરિણામ છે.

(૧) ટ્રાફિક કંટ્રોલનો ધારો એટલા માટે છે કે લાઈસન્સ તેને જ આપવામાં આવે છે, જે ડ્રાઈવીંગના નિયમોની પાબંદી કરે, તો જાણે આ વ્યકિત તેની વિરુદ્ધ કરી તેનો ગુનેહગાર બન્યો.

(૨) તેને સિગ્નલના નિયમોનો ભંગ કરીને તેને ઓળંગી ગયો એટલે તેણે વચનભંગ કર્યો અને વચનભંગ કરવાનો ગુનોહ લાગશે.

(૩) સામેવાળો જે ઝડપથી પસાર થશે આપણી આ કઢંગી કુટેવથી તે બ્રેક લગાવીને માનસિક રીતે તકલીફમાં મુકાય જશે. જે એક ગુનોહ છે.

(૪) ટ્રાફિક કંટ્રોલના અધિકારીઓએ બધાને સડક પર ચાલવાનો હક આપ્યો છે અને તેના માટે એક સુંદર આયોજન કર્યું છે, તો આ વ્યકિત ઉતાવળ કરીને માનવીના રૂપમાં શૈતાન બનીને બીજાના માર્ગ પર બળજબરી કરીને તેનો હક મારે છે. આમ તો ટ્રાફિક સિગ્નલને ઓળંગી જવો સામાન્ય છે, પરંતુ આ કાર્ય શરીઅતમાં અને સરકારી રીતે મોટા ગુનાહનું કારણ બની કયારેક જાનને નુકસાન પહોંચાડે છે, તો કયારેક ઈમાન અને ઈસ્લામને.

(૫) એવી જ રીતે રેલવે ફાટક બંધ હોવાને લીધે જલદી નીકળવાની નિય્યતે બીજાની લાઈનમાં ભરાય જાય છે.

(૬) એવી રીતે વન–વે માર્ગમાં ભરાય જવું, એટલે ટ્રાફિક કંટ્રોલ વાળાઓએ શહેરોના કેટલાક માર્ગોને એક બાજુથી બંધ કરી દીધા છે, તેની પરવા કર્યા વિના પોતાની ગાડીને તેમાં દાખલ કરવી. તેનાથી કેટલીક વખતે સાંકડા રસ્તાને કારણે ગાડીઓ સામસામે આવી જાય છે, તેથી રસ્તો બંધ થઈ જાય છે.

(૭) એવી રીતે કેટલાંક ગામોના નાના નાના ગ્રામ્ય માર્ગો હાઈવે સાથે જોડાય છે, તો ગ્રામ્ય માર્ગથી હાઈવે પર આવવા માટે બંને બાજુ જોયા વગર હાઈવે પર પડી જવું પણ જાન અને માલને હાનિ પહોંચાડે છે.

(૮) ગાડીઓને પાર્ક કરવાની ખોટી રીતઃ

આ મામલામાં પણ ગફલત વર્તવી ગુનાહોનું કારણ બની જાય છે, દા.ત. જાહેર રસ્તાઓ પરથી બધા પસાર થાય છે, ત્યાં અથવા કોઈ વ્યકિતની માલિકીની દુકાન અથવા મકાન સામે ગાડી પાર્ક કરવી.(હાલાંકે કેટલીક જગ્યાએ "નો–પાર્કિંગ" લખેલું હોય છે.) તેને કારણે તેની ઉપર અથવા તેના વેપાર ઉપર અસર પડે છે તે મોટો ગુનોહ છે, તેમાં બીજાનો હક મારવાની સાથે કાનૂન તોડવાનો પણ ગુનોહ છે.

(૯) કેટલાક લોકો પોતાની દુકાન અથવા મકાન સામેથી પસાર થતા રસ્તા અને સડકની અમુક જગ્યા પર કબજો જમાવી લે છે, એવી વ્યકિત જાહેર રસ્તો દબાવવાની સાથે સાથે સરકારી ગુનોહ પણ કરે છે અને રસ્તો સાંકડો કરનાર લોકોની વઈદમાં દાખલ થાય છે. મુફતિયાને કિરામે તો અહીંયા સુધી સ્પષ્ટતા કરી છે કે પોતાના મકાન અથવા દુકાનની બારી જે સડક બાજુ હોય તેની ઉપર છજુ કાઢવું કે સડકનો થોડો ભાગ તેની નીચે આવી જાય, યોગ્ય નથી.

(નિદાએશાહી)

(૧૦) કેટલાક લોકો પોતાના ઘરની સામે રસ્તા પર ઈંટ, પથ્થર અથવા માટી નાખીને કેટલોક ભાગ ઊંચો કરી દે છે અને રસ્તો સાંકડો

કરી દે છે.

(૧૧) અમુક લોકો ગાય,ભેંસ,બકરી વગેરે જેવા પશુઓ બાંધીને રસ્તો સાંકડો કરી દે છે.

(૧૨) કેટલાક સંડાસ – બાથરૂમની આગળ ગંદકી ભેગી કરવા ખુલ્લા ખાડા રસ્તા પર કરે છે.

(૧૩) કેટલાક લોકો બાળકોને પેશાબ – જાજરૂ માટે રસ્તા પર બેસાડી દે છે.

(૧૪) કેટલાક લોકો પોતાનો સામાન વેચવા લારી લઈને એ રીતે ઊભા રહે છે કે રસ્તો તંગ થઈ જાય છે.

(૧૫) કેટલીક વખતે રસ્તાઓ પર RTO તરફથી ડાયવર્ઝન સ્પીડ બ્રેક લગાવેલ હોય છે, તેને તોડી નાખે છે. કેટલીક જગ્યાએ ડાયવર્ઝન ન હોય ત્યાં પોતાની તરફથી લગાવી દે છે.

(૧૬) કેટલીક વખતે બાળકો, બલકે મોટા લોકો પણ રસ્તા પર ક્રિકેટ, કબડ્ડી વગેરે રમતો શરૂ કરી દે છે.

(૧૭) કેટલીક વખતે મિત્રો પગપાળા અથવા બાઈક વગેરે પણ એવી રીતે એક સાથે ચાલે છે કે બધો રસ્તો રોકી લે છે. પોતાની સાઈટ છોડીને બીજી તરફ આ રીતે ચાલવું યોગ્ય નથી.

ખાસ કરીને આ સિલસિલામાં સ્ત્રીઓ કેટલીક વખતે આખો રસ્તો રોકીને ચાલે છે. પ્રસંગોમાં આવતા – જતા આમ બનતું હોય છે. મુસલમાન સ્ત્રીઓ માટે આ હરકત ખૂબ જ શરમજનક અને અધર્મતાની નિશાની છે, અલ્લાહના રસૂલ (ﷺ)એ જયારે સહાબા (રદિ.) સામે રસ્તાના હક્કો બયાન કરતા એક તરફ ચાલવાની હિદાયત આપી તો તે સમયની સ્ત્રીઓએ આ ફરમાન પર એટલી પાબંદીથી અમલ કર્યો કે મદીનાની ગલીઓમાં રસ્તાઓ પર એટલી સાવધાનીથી એક તરફ ચાલવા લાગી કે કપડાં દિવાલોને સ્પર્શતાં હતાં.

(૧૮) કેટલાક લોકો ખાડાઓનું પાણી રસ્તામાં નાખીને કાદવ–કીચડ કરે છે.

(૧૯) કેટલાક લોકો ઉપલા માળનું પાણી મોસમ વગર નાખતા રહે છે, તેનાથી નીચેના લોકો પરેશાન થાય છે.

(૨૦) કેટલાક લોકો વરસાદ વગેરેનું પાણી ભેગું હોય અથવા ખાડો હોય ત્યાંથી એટલી ઝડપથી પોતાની ગાડી ચલાવે છે કે રસ્તા પરના લોકોનાં કપડાં ખરાબ થઈ જાય છે.

(૨૧) કેટલાક લોકો રાત્રીના સમયે જરૂરત વગર સામેવાળા પર ફૂલ લાઈટ પાડે છે, તેનાથી અકસ્માત થવાની શકયતા છે.

(૨૨) કેટલાક લોકો પોતાની ગાડીમાં સાઈલેશન એવું ભયાનક રખાવે છે કે દૂર સુધી લોકોને તકલીફ પહોંચાડે છે. આ રીતે કરવું શરીઅત માં અને કાયદાકીય રીતે પણ ગુનોહ બને છે.

(૨૩) કેટલાક લોકો જરૂરત વગર હોર્ન વગાડયા જ કરે છે.

(૨૪) અમુક લોકો પોતાની ગાડીઓમાં ટેપ લગાડીને જોર જોરથી ગીત – સંગીત વગાડે છે, હાલાંકે આ રીતે નઝમ, બયાન પણ વાગી રહયાં હોય તો પણ સહીહ – યોગ્ય નથી.

(૨૫) અમુક લોકો સમજયા વગર આગળ વધવાને કારણે ઓવરટેક કરે છે, જેનાથી મોટે ભાગે અકસ્માત થવાની શકયતા છે.

(૨૬) અમુક લોકો કુર્બાનીના દિવસોમાં આંતરડાં, હોજરી અને બીજી નકામી વસ્તુઓ રસ્તા પર નાખી દે છે.

(૨૭) અમુક લોકો સ્ટેશન વગેરે પર આડ (સુતરો) મુકયા વગર નમાઝ શરૂ કરી દે છે. તેનાથી અવર – જવર કરનારાઓને તકલીફ પડે છે.

(૨૮) કેટલાક લોકો મસ્જિદની વચ્ચે અથવા છેલ્લી સફમાં સુન્નતો અને નફીલ નમાઝો પઢે છે, હાલાંકે દીવાલ અને સ્તંભ (થાંભલા) પાછળ જગ્યા છે એવા લોકો મસ્જિદમાં સવાબની નિય્યતે આવે

છે, પરંતુ બીજાની તકલીફનું કારણ બનીને સવાબને બદલે ગુનાહના હકદાર બને છે.

(૨૯) અમુક લોકો રસ્તામાં કેળાની છાલ નાખે છે. ઉપરાંત, બીડી – સિગારેટના ટુકડા તેમજ પાનની પિચકારી મારતા રહે છે, નાક સાફ કરે છે, આ બધી બાબતો રસ્તામાં ગંદકી કરનારી છે અને વટેમાર્ગુઓને તકલીફ આપનારી છે.

યુરોપ જેવા પશ્ચિમના દેશોએ આપણા આ ઈસ્લામી પવિત્ર નિયમોને અપનાવીને દુનિયામાં પોતાનો સિક્કો જમાવી દીધો છે અને મુસલમાનોએ ઈસ્લામના પવિત્ર સિધ્ધાંતોને પીઠ પાછળ નાખીને પોતાના ઉપર અને પોતાના ધર્મના નામ પર કલંક લાગવ્યું છે.

اے تماشا گاہ عالم روئے تو　　　تو کجا بہر تماشا می روی

